

Grundlaget for vidensamfundet smuldrer

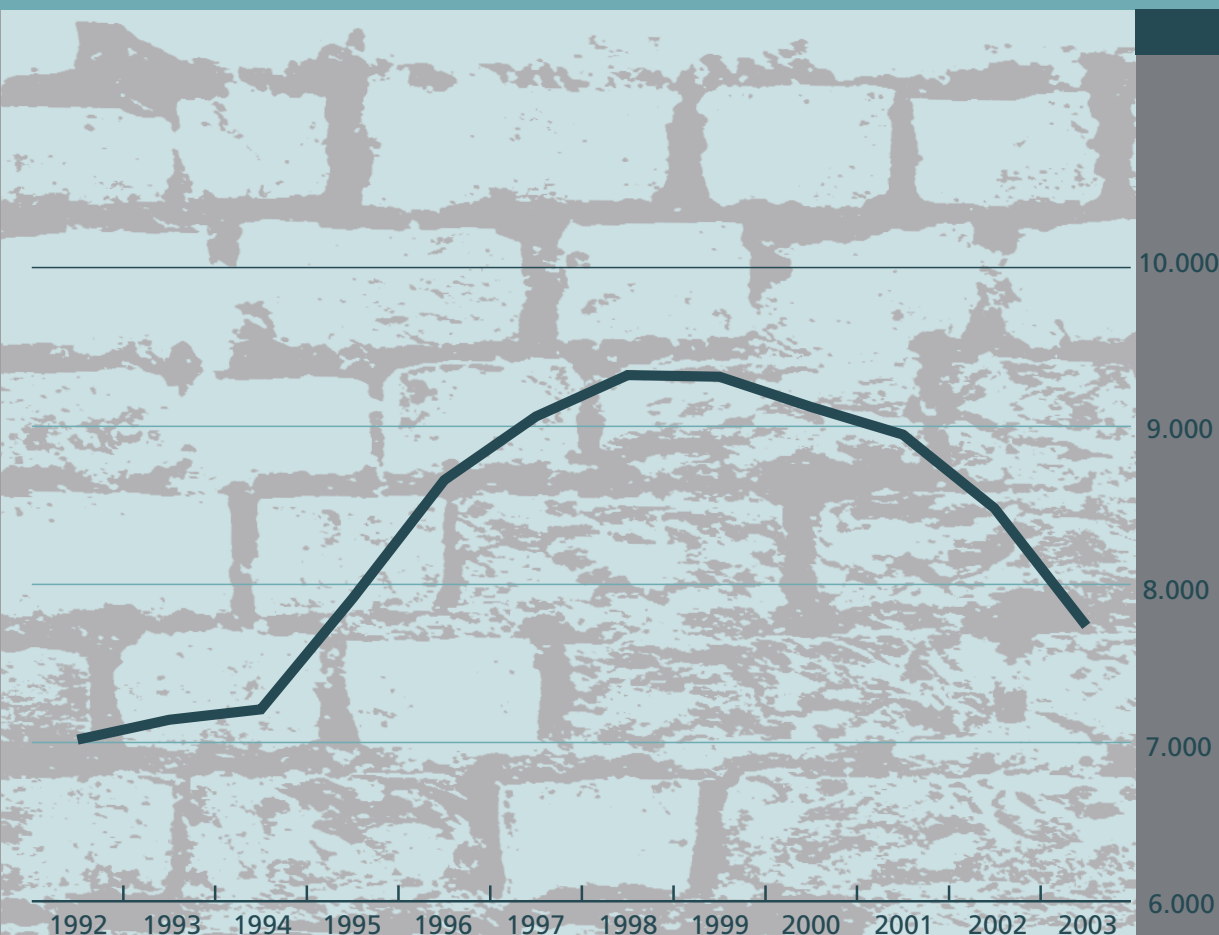
*– udsigt til stort fald i de offentlige
forskningsbevillinger*

Danmarks Forskningsråd sætter i dette oplæg fokus på de samlede statslige bevillinger til forskning og udvikling. Det er Rådets vurdering, at der for 2002 og de efterfølgende år er udsigt til et meget kraftigt fald i de statslige bevillinger til dette område – en udvikling, der efter Rådets opfattelse udgør en trussel mod vidensamfundet.

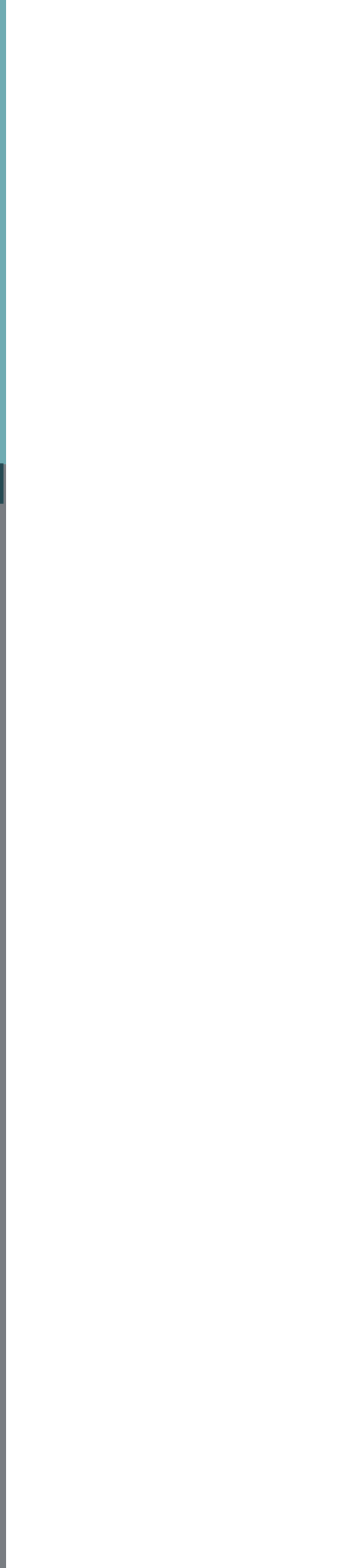
På denne baggrund giver Danmarks Forskningsråd i oplægget en række anbefalinger vedrørende vækst i de statslige midler til forskning og udvikling.

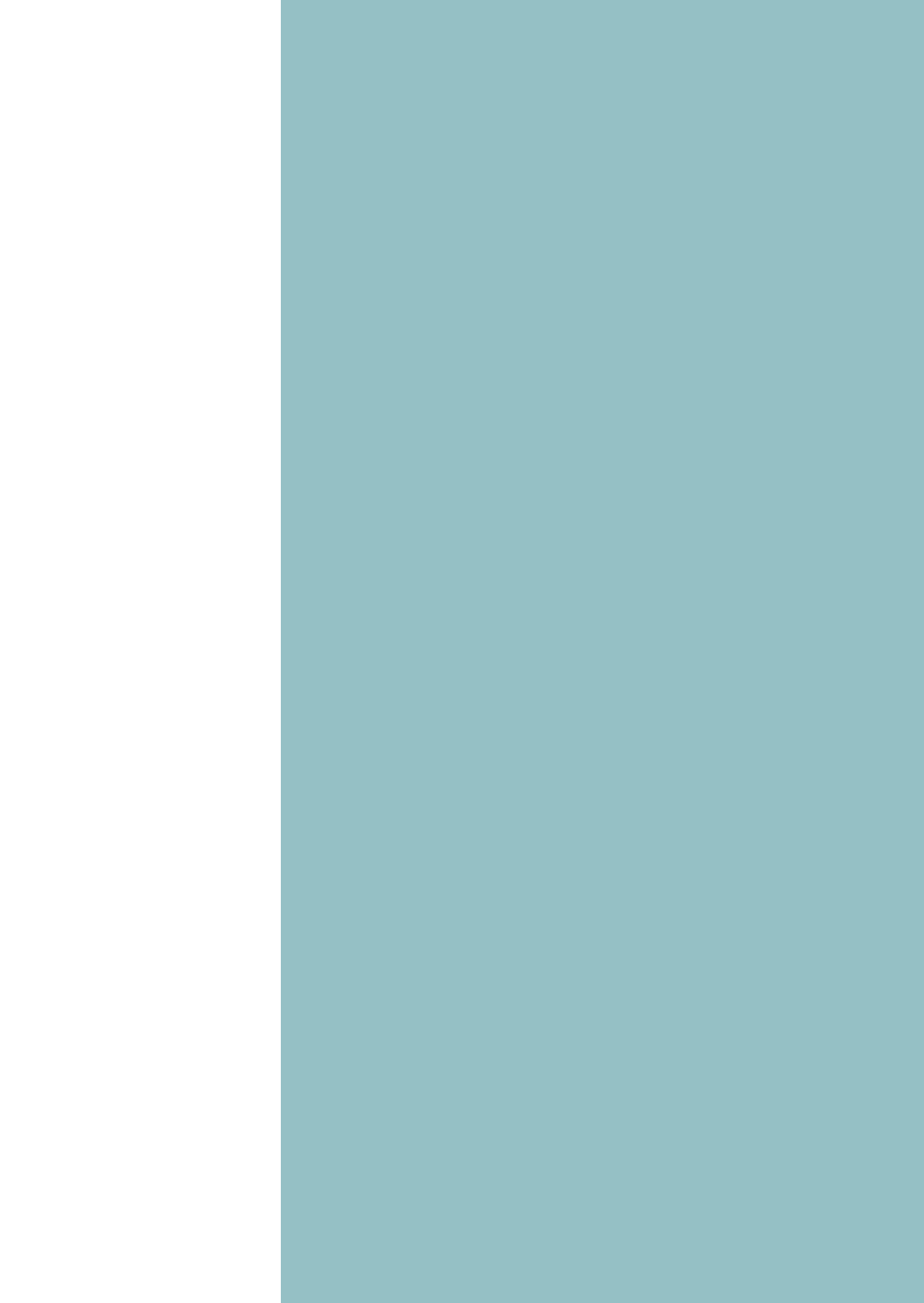
Grundlaget for vidensamfundet smuldrer

– udsigt til stort fald i de offentlige forskningsbevillinger

Danmarks Forskningsråd
Februar 2001

Grundlaget for vidensamfundet smuldrer

– udsigt til stort fald i de offentlige
forskningsbevillinger

Grundlaget for vidensamfundet smuldrer

– udsigt til stort fald i de offentlige forskningsbevillinger

Publikationen kan rekvireres gratis

ved henvendelse til:

Statens Publikationer

Tlf. 33 37 92 28

E-post sp@si.dk

Publikationen kan hentes på

websvener www.danmarksforskningsraad.dk

ISBN: 87-90890-57-4 (Internet)

Udgivet af:

Danmarks Forskningsråd

IT- og Forskningsministeriet

Bredgade 43

1260 København K

Tlf. 33 92 97 00

Fax 33 32 35 01

E-post: fsk@fsk.dk

Design: Bysted HQ AS

Tryk: Fihl-Jensen Grafisk Produktion

Oplag: 1.000

ISBN: 87-90890-56-6

Indhold

- 5 Forord**
- 6 Resumé**
- 7 Udviklingen i de offentlige bevillinger til FoU**
- 13 Udviklingen i FoU-bevillinger til universiteterne**
- 14 Udviklingen i FoU-bevillinger til de statslige forskningsråd**
- 16 Danmarks Forskningsråds vurdering og rådgivning vedrørende finanslov 2002**
- 20 Bilag**
 - Bilag 1: Oversigt over nye offentlige midler til FoU afsat på finanslov 2001
 - Bilag 2: Danmarks Forskningsråds sammensætning

Forord

Danmarks Forskningsråd har blandt andet til opgave at rådgive IT- og forskningsministeren og regeringen om bevillinger til dansk forskning. Rådet anbefalede i sin årsrapport for 1999 en betydelig vækst i de offentlige investeringer i forskning og udvikling på finanslov 2001.

Dette oplæg indeholder Rådets rådgivning til regeringen om midler til forskning og udvikling på finansloven for 2002. Rådet konkluderer, at til trods for tilførsel af nye midler til forskning på finansloven for 2001 er bevillingsniveauet på dette område samlet set i bedste fald på niveau med sidste års bevillinger, og der er i henhold til budgetoverslagstallene udsigt til et stærkt fald i de samlede forskningsbevillinger i de efterfølgende år.

Danmarks Forskningsråd finder, at en sådan udvikling udgør en trussel mod videnssamfundet, og Rådet opfordrer til, at regeringen og Folketinget i forbindelse med finansloven for 2002 markant øger ambitionsniveauet for offentlige investeringer i forskning og udvikling. Sådanne investeringer udgør en særdeles god forretning for det danske samfund.

København, februar 2001

Søren Isaksen

Formand

Grundlaget for vidensamfundet smuldrer

– udsigt til stort fald i de offentlige forskningsbevillinger

Resumé

De samlede statslige bevillinger til forskning og udvikling vil i 2001 være på niveau med eller snarere lidt mindre end bevillingerne året før, og niveauet vil være ca. 4 % lavere end i 1998. Dette bliver efter Danmarks Forskningsråds vurdering resultatet på trods af nye midler afsat i forbindelse med finanslov 2001.

For 2002 og kommende år er der udsigt til et meget kraftigt fald i de statslige bevillinger til forskning – en udvikling, som efter Danmarks Forskningsråds opfattelse udgør en trussel mod vidensamfundet. Alene statens forskningsråd skal i hvert af årene 2002-2004 have tilført midler i størrelsesordenen 500 millioner kr. for at modtagere af bevillinger fra rådene skal kunne opretholde et aktivitetsniveau svarende til niveauet i sidste halvdel af 1990'erne.

Analyser fra førende økonomer i Danmark og udlandet viser, at offentlige investeringer i forskning er en særdeles god forretning for samfundet. Specielt for et land som Danmark med en erhvervsstruktur

med relativt små virksomheder i forhold til sammenlignelige lande er det af central betydning med en stor offentlig forskningsindsats.

Danmarks Forskningsråd anbefaler på finansloven for 2002 et engangsløft til forskning og udvikling for at sikre en tiltrængt forbedring af rammer, udstyr og anden infrastruktur samt en årlig vækst i de samlede forskningsbevillinger på tre procent i de efterfølgende budgetoverslagsår.

Danmarks Forskningsråd anbefaler, at væksten i de statslige midler til forskning allokere til områder, der giver den største nytte i erhvervs- og samfundsudviklingen. Ved fordelingen af offentlige midler til forskning som helhed bør der især gives prioritet til områder af grundvidenskabelig karakter, og hvor der finder uddannelse af kandidater og ph.d.er sted.

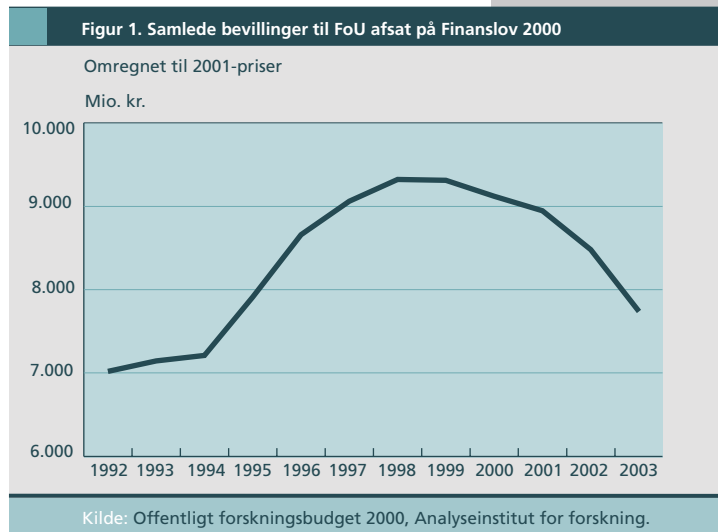
Udviklingen i de offentlige bevillinger til FoU

Udviklingen i de offentlige bevillinger til FoU

I en periode fra begyndelsen af 1990'erne op til 1998 oplevede Danmark en vækst i de offentlige bevillinger til forskning og udvikling (FoU). Siden 1998 har der været et mindre fald, som grundet omfattende generelle besparelsesrunder på de seneste års finanslove samt udløb af store statslige forskningsprogrammer vil accelerere betydeligt i de kommende år.

Nedenstående figur 1 illustrerer udviklingen i de samlede finanslovsbevillinger til FoU i perioden 1992-2003. Figuren baserer sig på Offentligt forskningsbudget 2000, som indeholder alle offentlige bevillinger til FoU afsat til og med 2000 - omregnet til 2001-priser.

I tabellen nedenfor er gengivet, hvordan finanslovens samlede FoU bevillinger har udviklet sig i perioden 1992-2003.

Tabel til fig.1. Finanslovens FoU-bevillinger 1992-2003, mio. kr. i 2001-priser

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
I alt	7034	7158	7223	7915	8653	9050	9308	9298	9109	8937	8477	7744

Kilde: Offentligt forskningsbudget 2000, Analyseinstitut for forskning.

I forbindelse med aftalerne om finanslov 2001 blev der afsat nye midler til forskning og udvikling i størrelsesordenen 815 mio. kr. for 2001-2004 på Forskningsministeriets finanslovsramme, som den så ud indtil ressortændringen kort før årsskiftet 2000/2001 (Større tværgående forskergrupper, indlejningsmidler, ph.d.-midler, udviklingspuljen til universiteterne). Der blev endvidere afsat ca. 659 mio. kr. for samme periode til forsknings- og udviklingsopgaver på andre ministeriers finanslovsrammer (primært Fødevarerministeriet og Miljø- og Energiministeriet). (Se bilag 1)

I forbindelse med finanslov 2001 blev alle ministerier imidlertid samtidigt pålagt generelle ramme- og effektiviseringsbesparelser. Det er uklart, i hvilket omfang disse besparelser på ministerområderne er blevet udmøntet på det enkelte ministerområdes forskningsbevillinger. Derfor kan der ikke opstilles en opdateret samlet oversigt over udviklingen i bevillingerne til forskning i finanslov 2001, før Offentligt forskningsbudget 2001 udkommer i løbet af sommeren 2001.

Besparelserne i forbindelse med finanslov 2001 må imidlertid vurderes at have mere end neutraliseret de nye midler, der er tilført forskningen i forbindelse med forskningsaftalen og finanslov 2001. Det skønnes derfor, at finanslovens samlede bevil-

linger til FoU på trods af de nye midler afsat i forbindelse med finanslov 2001 ligger på niveau med eller under det niveau, der i finanslov 2000 var budgetteret med for 2001.

Danmarks Forskningsråd har tidligere over for finansministeren og forskningsministeren anbefalet, at det synliggøres i de respektive års finanslovsforslag, hvad forslaget rummer af midler til forskning og udvikling. Argumentationen fra Rådets side over for ministrene var, at en sådan oversigt ville give beslutningstagere, forskningsrådgivere og andre berørte parter et bedre grundlag for at prioritere og vurdere udviklingen i de offentlige forskningsmidler.

Danmarks Forskningsråd skal endnu engang opfordre regeringen til at synliggøre FoU i de årlige finanslovsforslag og på denne måde forbedre beslutnings- og prioriteringsgrundlaget. Danmarks Forskningsråd konstaterer, at en løsning som foreslået af Rådet praktiseres af eksempelvis den finske regering.

Stadig vækst i de samlede danske FoU-investeringer

Selv om de offentlige investeringer i FoU i følge det nuværende beslutningsgrundlag tydeligvis vil falde i de kommende år i henhold til den skitserede udvikling, må det forventes, at de samlede danske investeringer i FoU fortsat vil stige en smule.

Det skyldes, at erhvervslivet har haft godt dobbelt så stor en stigning i FoU-investeringerne op gennem 1990'erne, som stigningen i de offentlige bevillinger har været. I perioden 1989-1998 har den gennemsnitlige årlige vækst i erhvervslivets FoU-udgifter været 7,9 %. Fra 1997 til 1998 steg erhvervslivets investeringer i FoU med hele 13,3 %. Det må forventes, at der fortsat vil være en vækst i erhvervslivets investeringer i de kommende år, idet dansk erhvervsliv befinder sig i en international konkurrencesituation, hvor man grundet et højt nationalt omkostningsniveau er nødt til at konkurrere på produktionens større videnindhold.

Betydningen af offentlige FoU-investeringer i Danmark

I den økonomiske litteratur er det påvist, at der er en positiv sammenhæng mellem investeringer i FoU og økonomisk udvikling i samfundet. Et højt niveau i FoU-investeringer er derfor vigtigt. Professor Nina Smith, Nationaløkonomisk Institut, Handelshøjskolen i Århus, har i et notat fra oktober 2000 redegjort for hovedbegrundelserne fremført i den internationale økonomiske litteratur for, hvorfor det offentlige bør støtte FoU.

Nina Smith påpeger nogle generelle begrundelser:

- Den samfundsøkonomiske gevinst er større end den privatøkonomiske gevinst. Der vil derfor blive investeret for lidt i FoU, hvis ikke det offentlige foretager investeringer. Især for mindre virksomheder kan det være svært at høste de fulde fordele af investeringer i FoU, fordi de har sværere end store virksomheder ved at opnå fuldt udbytte og fastholde den opnåede viden. Dette betyder, at offentlige investeringer i FoU er særligt vigtige for et land som Danmark med mange små virksomheder, idet resultatet ellers let bliver for små investeringer i FoU.
- Investeringer i FoU kan være meget risikofyldte og resultaterne først vise sig på langt sigt. Jo mere grundlæggende forskning, der er tale om, des stærkere gør dette sig gældende. Det betyder, at det offentlige især bør støtte forskning af denne karakter, idet det samfundsmæssige afkast her typisk er langt større end det privatøkonomiske.

Det samfundsøkonomiske afkast af offentlige investeringer i forskning og udvikling

Nina Smith resumerer i sit notat resultaterne fra den internationale forskning vedr. spørgsmålet om det samfundsøkonomiske afkast af offentlige investeringer i FoU. Det overordnede billede, der på denne baggrund tegner sig, er, at det samfundsøkonomisk er en særdeles god forretning for det offentlige at investere i FoU.

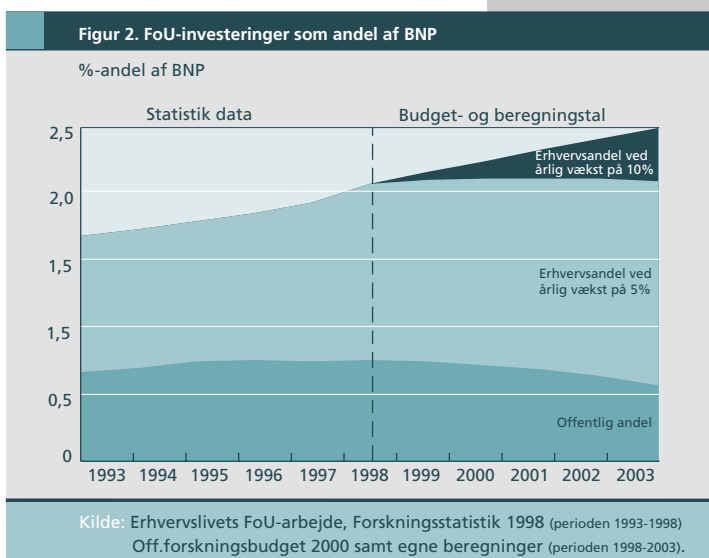
I den forskningspolitiske debat fremhæves ofte, at den mest effektive spredning af resultater af FoU til den private sektor sker gennem kandidatproduktion. Denne opfattelse bekræftes af danske og udenlandske empiriske undersøgelser ifølge notatet fra Nina Smith. Det er i den forbindelse efter Danmarks Forskningsråds opfattelse bekymrende, at der i små og mellemstore virksomheder i fremstillingssektoren i Danmark er tradition for at have forholdsvis få ansatte med en videregående uddannelse.

Effekten af offentligt finansieret FoU på omfanget af private investeringer i FoU

Nina Smith omtaler i sit notat behandlingen af dette tema i dansk og udenlandsk forskning. Hun nævner de metodiske vanskeligheder med at identificere præcise årsagssammenhænge, men hun påpeger, at de fleste studier af sammenhængen mellem offentlig og privat

forskning påviser, at offentlig FoU har en positiv effekt på erhvervslivets FoU-ind-sats. Faldende offentlige bevillinger til FoU kan derfor resultere i en faldende vækstkurve i dansk erhvervslivs FoU i de kommende år.

Det Økonomiske Råds formandskab regner i sin seneste årsrapport med en årlig vækst i BNP på et sted mellem 1,6 % og 2,4 % frem mod 2003. Baseret på denne prognose, samt en antagelse om, at erhvervslivets vækst i FoU-investeringerne fortsat vil stige med 5 % henholdsvis 10 % årligt, vil udviklingen i de samlede FoU-investeringer i Danmark tage sig ud som illustreret nedenfor. Figuren baserer sig på statistikdata for 1993-1998 og budgetdata for 1999-2003.

Tabel til figur 2. Udviklingen i forholdet mellem offentlige og private investeringer i FoU

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Off. andel	0,40	0,40	0,42	0,41	0,39	0,37	0,35	0,34	0,32	0,30	0,27
Erhvervsandel ved 5% vækst	0,60	0,60	0,58	0,59	0,61	0,63	0,65	0,66	0,68	0,70	0,73
Off. andel	0,40	0,40	0,42	0,41	0,39	0,37	0,34	0,32	0,29	0,26	0,23
Erhvervsandel ved 10% vækst	0,60	0,60	0,58	0,59	0,61	0,63	0,66	0,68	0,71	0,74	0,77

Forholdet mellem de offentlige investeringer i FoU og erhvervslivets investeringer i FoU må påregnes at forrykke sig i de kommende år jfr. ovenstående tabel, hvor der er forudsat en vækst i erhvervslivets investeringer på 5 % henholdsvis 10 % om året. Det må understreges, at disse antagelser m.h.t. vækstrater godt kan vise sig at være for optimistiske på længere sigt med udsigten til faldende offentlige FoU-bevillinger i de kommende år.

Ca. 1/3 af de samlede investeringer i FoU varetages i dag af det offentlige, mens erhvervslivet varetager ca. 2/3. I løbet af bare 2 år vil denne balance sandsynligvis være forrykket til forholdet 1:4. Vækst i private investeringer i FoU er glædelig, men udsigten til en betydelig forskydning i balancen mellem offentlig og privat FoU må alligevel fremhæves som bekymrende, specielt i et land med mange små virksomheder, idet de private investeringer ikke blot kan substituere de offentlige FoU-investeringer.

Det er en almen anerkendt betragtning, at den offentlige forskning er og skal være en naturlig og nødvendig fødekæde for de private forskningsaktiviteter. Derudover er private investeringer ofte af forretningsmæssige grunde stærkt udviklingsorienterede, hvorimod de offentlige investeringer typisk er mere (grund)forskningsorienterede.

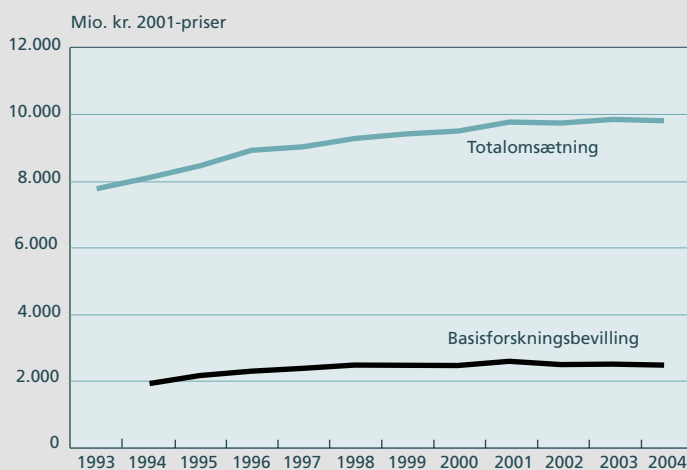
En skævvridning kan også have andre uheldige konsekvenser for mangfoldigheden og bredden i den vidensopbygning, der er af vital betydning for fortsat erhvervmæssig vækst og en balanceret samfundsudvikling, idet de private investeringer er stærkt koncentrerede på enkeltsektorer (f.eks. medico/sundhed), mens de offentlige investeringer er mere fordelt over brede fagområder.

Udviklingen i FoU-bevillinger til universiteterne

Hvor de samlede offentlige bruttoinvesteringer til FoU med det nuværende beslutningsgrundlag vil falde markant frem til 2003, synes bevillingsudviklingen for universiteterne trods alt at være stabiliseret. Nedenstående figur illustrerer udviklingen i universiteternes omsætning samt bevil-linger til basisforskning på universiteterne afsat på finansloven i perioden 1993-2004.

Hovedårsagen til det stabile billede for universiteternes bevillinger er, at universiteterne blev friholdt for generelle rammebesparelser i forbindelse med finanslov 2001, samt at universiteterne i forbindelse med forskningsaftalen blev tilført 150 mio. kr. ekstra som udviklingsmidler i 2001.

Figur 3. Omsætning og basisforskningsbevilling på universiteterne

Kilde: FL 1999 og FL 2001. Opgørelsen omfatter KU, AU, SDU, AAU, RUC, HHK, HHÅ, DTU, DFH, KVL, IT- og IT-Vest

Tablet til fig. 3. Omsætning og basisforskningsbevilling på universiteter (mio. kr., 2001-priser)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Totalomsætning	7.881,9	8.210,5	8.568,9	9.035,1	9.140,2	9.389,3	9.527,6	9.612,4	9.882,4	9.853,5	9.962,2	9.922,8
Basisforskningsbevilling		2.037,4	2.283,7	2.415,1	2.500,5	2.598,8	2.592,2	2.585,6	2.711,7	2.613,7	2.626,8	2.597,2

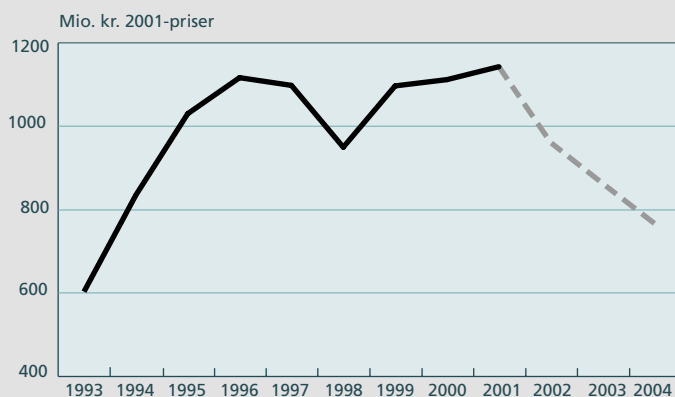
Udviklingen i FoU-bevillinger til de statslige forskningsråd

I de seneste år har der været stor diskussion om udviklingen i forskningsrådenes bevillinger. Nedenstående figur illustrerer udviklingen i forskningsrådenes samlede bevillinger fra 1993-2004.

Midler til forskningsrådene i nedenstående figur omfatter:

- de seks forskningsråds ordinære fondsmidler og strategiplanmidler.
- midler til tværrådslige programmer og strategiinitiativer under rådene.
- midler fra de statslige forskningspakker og forskningsprogrammer udmøntet af forskningsrådene.

Figur 4. Udbetalinger fra forskningsrådene

Kilde: Statsregnskabet for årene 1993-1999 samt finanslov 2001.

Anm.: Oversigten omfatter udbetalinger fra statens forskningsråd mv. i henhold til Lov om forskningsrådgivning mv. (L 676 1997). Udbetalingstallene for 2000-2004 er skønnede tal, som er indarbejdet i Finanslov 2001.

Tabel til fig. 4. Udbetalinger til forskningsrådene (mio. kr., 2001-priser)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Udbetalinger	602,9	833,9	1.028,7	1.114,9	1.096,4	948,5	1.095,2	1.110,2	1.141,1	959,6	861,9	766,1

Det fremgår af figur 4, at forskningsrådenes midler vil falde drastisk i de kommende år, med mindre rådene tilføres nye midler. I forbindelse med finanslov 2001 er forskningsrådsorganisationen blevet ansvarlig for at udmønte midlerne til Større tværgående Forskergrupper. Dette ændrer imidlertid ikke på det overordnede billede af stærkt faldende bevillinger til forskningsrådene i de kommende år.

Faldet i bevillingerne skyldes udløb af en række store forskningsprogrammer. Faldet forstærkes af en teknisk omlægning fra 2001 af det statslige bevillingssystem, så bevillinger fra statens forskningsråd og forskningsprogrammer i øvrigt herefter

gives i form af såkaldte tilsagnsbevillinger. Bevillinger til forskningsprojekter er typisk flerårige. Det betyder, at kun en del af en sådan bevilling, som et typisk eksempel 40 %, kommer til udbetaling i bevillingsåret, mens resten kommer til udbetaling i de efterfølgende år.

Såfremt modtagerne af bevillinger fra forskningsrådene i 2002 og kommende år skal kunne opretholde et aktivitetsniveau svarende til niveauet i sidste halvdel af 1990'erne, skal forskningsrådene have tilført i størrelsesordenen 500 mio. kr. årligt på de kommende års finanslove, jf. nedenstående eksempel.

Eksempel

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nuværende udbetalingsramme jf. ovenstående tabel.	1.141,1	959,6	861,9	766,1	766,1	766,1
Behov for nye midler på kommende finanslove (tilsagsrammer)						
FL-2002 500 mio. over 4 år		200	100	100	100	
FL-2003 500 mio. over 4 år			200	100	100	100
FL-2004 500 mio. over 4 år				200	100	100
FL-2005 400 mio. over 4 år					100	100
FL 2006 400 mio. over 4 år						100
Forskningsmidler til disp. for bevillingsmodtagere	1.141,1	1.159,6	1.161,9	1.166,1	1.166,1	1.166,1

Danmarks Forskningsråds vurdering og rådgivning vedr. finanslov 2002

På baggrund af en analyse anbefalede Danmarks Forskningsråd i sin årsrapport for 1999 en betydelig ekstraordinær investering i FoU i finansåret 2001 og en årlig vækst i de statslige forskningsbevillinger i størrelsesordenen 3-4 % i de efterfølgende år. Ønsket om vækst blev bl.a. begrundet med, at økonomiske analyser viser, at der er et stort samfundsmæssigt afkast af investeringer i FoU, og at der er en positiv sammenhæng mellem offentlige investeringer i FoU og erhvervslivets FoU-indsats.

Rådet konstaterer, at niveauet for de samlede statslige FoU-udgifter i 2001 ventes at ligge på niveau med eller lidt under året før, og at udgiftsniveauet ligger ca. 4 % under niveauet i 1998, hvor den statslige FoU-indsats var på sit hidtil højeste. Rådet konstaterer endvidere, at der på det foreliggende beslutningsgrundlag sammenlagt tegner sig et billede af et betydeligt fald i de offentlige bevillinger til FoU i de kommende år samtidigt med, at der forventes en vækst i bruttonationalproduktet i størrelsesordenen 2 % årligt.

Rådet har bemærket, at universiteterne med vedtagelse af finansloven for 2001 har fået tilført nye midler til forskning, men også at der til trods herfor ikke er udsigt til vækst i forskningsmidlerne til universiteterne i de kommende år. Rådet har også med tilfredshed noteret, at det i aftalen mellem regeringen og dele af oppositionen i Folketinget om finansloven for 2001 er besluttet, at den videre gennemførelse af principaftalen om forskning og økonomien for 2002 og frem fastlægges ved forhandlingerne om finansloven for 2002.

Danmarks Forskningsråd understreger betydningen af, at regeringen og Folketinget i næste finanslov prioriterer forskning og udvikling. Hvis Danmark fortsat skal kunne klare sig i konkurrencen med udlandet, kræver det øget videnindhold i produktionen, og det stiller igen krav om forskning og højere uddannelse. Ikke mindst i et land med en erhvervsstruktur, som vi har i Danmark med mange små og mellemstore virksomheder, er det afgørende, at det offentlige satser på forskning og højere uddannelse. Hvis regeringens og Folketingets ambitionsniveau er for lavt på disse områder, kan det efter Danmarks Forskningsråds opfattelse få betydelige negative konsekvenser for den fremtidige erhvervs- og samfundsudvikling.

Danmarks Forskningsråd anbefaler et engangsløft af størrelsesorden 1 mia. kr. på finansloven for 2002 til forskning og udvikling for at sikre en tiltrængt forbedring af rammer, udstyr og anden infrastruktur på institutionerne, samt en realvækst i de samlede bevillinger til FoU på 3 % årligt på finansloven for de efterfølgende budgetoverslagsår.

For at sikre maksimal spredning af resultaterne af offentlig FoU til det øvrige samfund er det af største betydning, at forskning og undervisning er integrerede aktiviteter. Med denne begrundelse argumenterede Danmarks Forskningsråd i sin årsrapport for 1999 for, at forskningen ved universiteterne prioriteres. Denne argumentation underbygges igen af resultaterne af internationale analyser om effekten af offentlig FoU, jfr. ovenfor.

Danmarks Forskningsråd anbefaler, at der ved fordelingen af offentlige midler til FoU især gives prioritet til områder af grundvidenskabelig karakter, og hvor der finder uddannelse af kandidater og ph.d.-er sted. Efter Rådets opfattelse bør væksten i FoU-bevillingerne fortrinsvis allokeres til områder, der giver den største nytte i erhvervs- og samfundsudviklingen.

Der er behov for i forbindelse med finansloven for 2002, at universiteterne yderligere tilgodeses med forskningsmidler. Rådet lægger vægt på, at midlerne gives resultatorienteret. Universiteternes udviklingskontrakter kan være et instrument i den forbindelse.

Danmarks Forskningsråd lægger endvidere vægt på, at bestræbelserne på at sikre vækst i institutionernes basisbevillinger ikke sker på bekostning af bevillingerne til statens forskningsråd og til brede forskningsprogrammer. Af hensyn til kvaliteten og fornyelse i forskningen er det efter Rådets opfattelse væsentligt, at balancen mellem basismidler til institutionerne og midler, der uddeles efter ansøgning og i konkurrence mellem forskerne opretholdes. Rådet har bl.a. i sin årsrapport for 1999 argumenteret for betydningen af, at forskningsrådene sikres stabilitet i bevillingerne på et niveau svarende til støttemulighederne i sidste halvdel af 1990'erne, herunder også niveauet på forskningsrådenes ordinære finanslovsbevilling.

Rådet har noteret sig, at det kraftige fald i FoU-bevillingerne i budgetoverslagsårene fortrinsvis gælder programmidlerne, dvs. midlerne til statens forskningsråd og programmidler i fagministerierne. Faldet i bevillingerne skyldes udløb af en række større forskningsprogrammer.

Faldet forstærkes af en teknisk omlægning fra 2001 af det statslige bevillingssystem, så bevillinger fra statens forskningsråd og forskningsprogrammer i øvrigt herefter gives i form af såkaldte tilsagnsbevillinger. Bevillinger til forskningsprojekter er typisk flerårige. Det betyder, at kun en del af en sådan bevilling, eksempelvis 40 % kommer til udbetaling i bevillingåret, mens resten kommer til udbetaling i de efterfølgende år.

Som det fremgår ovenfor, falder forskningsrådenes aktivitetsniveau (udbetalingsmuligheder) på det foreliggende beslutningsgrundlag med ca. 200 mill. kr. fra 2001 til 2002, med 300 mill. kr. i 2003 og 400 mill. kr. i 2004. Tilsagnsbevillingssystemet indebærer, at der skal afgives tilsagn for et væsentligt større beløb end faldet i de årlige udbetalingsrammer, hvis bevillingsmodtagernes dispositionsmuligheder skal opretholdes uændret. Forudsat at 40 % af tilsagnene i 2002 kommer til udbetaling det første år, skal der således gives tilsagn om i alt 500 mill. kr., jfr. eksemplet ovenfor.

Danmarks Forskningsråd anbefaler af hensyn til kvaliteten og fornyelse i forskningen, at forskningsrådene sikres stabilitet i bevillingerne på et niveau svarende til støttemulighederne i de senere år, herunder også niveauet på forskningsrådenes ordinære finanslovsbevilling. Dette indebærer, at forskningsrådene må tilføres i størrelsesordenen 500 mill. kr. på finansloven for hvert af årene 2002-2004.

Det er vigtigt, at midlerne stilles til rådighed i form af brede programmer, så der opnås reel konkurrence om midlerne, og således at væsentlige erhvervs- og samfundsmæssige behov kan tilgodeses.

Større tværgående Forskergrupper, som blev introduceret i den politiske aftale om forskningen i foråret 2000, er et virkemiddel, som kan anvendes i denne sammenhæng. Danmarks Forskningsråd anbefalede i september 2000 en fokuseret indsats på tre temaer for Større tværgående Forskergrupper i forhold til finansloven for 2001.¹ Rådet vil på tilsvarende vis i foråret 2001 pege på temaer for fokuserede programsatsninger på finansloven for 2002.

¹ Rådets udtalelse til forskningsministeren er elektronisk tilgængelig på adr.: www.danmarksforskningsraad.dk under kategorien "udtalelser".

Bilag 1

Oversigt over nye offentlige midler til FoU afsat på finanslov 2001 (mio. kr.)

Den forskningspolitiske aftale

(Forskningsministeriets ramme før ressortændringen kort tid før jul 2000)

	2001	2002	2003	2004
Udviklingsmidler til universiteterne	150	90	90	90
Ph.d.	10	10	10	10
Indlejring	20	20	20	20
Tværgående forskergrupper	75	70	65	65
I alt	255	190	185	185
Øvrige ministerområder:				
Udviklingsinitiativer på pensionsområdet	4	4	4	4
Styrkelse af center for rusmiddelforskning	0,8	0,8	0,8	0,8
Videnscenter for socialpsykiatri		6	6	6
Udvikling af nye energiteknologier	35	35	35	35
Håndtering af problemer med hormonforstyrrende stoffer	5	5	5	5
Fødevareforskning I	43,5	43,5	43,5	43,5
Fødevareforskning II (tilbageførte CO 2 midler)	40	40	40	40
Økologiforskning	20	20	20	20
Græsrodsforskning	4	4	4	4
Økologisk og GMO-fri såsæd	8	8	8	8
I alt (afrundet beløb)	160	166	166	166

Bilag 2

Danmarks Forskningsråds sammensætning

Søren Isaksen

(Rådets formand)
Koncerndirektør,
cand.scient., erhvervsforsker
NKT Holding A/S

Gert Almind

Direktør,
praktiserende læge, dr.med.
Novo Nordisk Fonden

Ellen Margrethe Basse

Professor, dr.jur.
Juridisk Institut,
Aarhus Universitet

Kirsten Hastrup

Professor, D.Phil., dr.scient.soc.
Institut for Antropologi,
Københavns Universitet

Carl Henrik Jeppesen

Administrerende direktør,
akademiingeniør,
Kompan A/S

Bent Claudi Lassen

Gårdejer, cand.agro.,
Formand for Landbrugets Forsknings-
og Levnedsmiddeludvalg
Landbrugsrådet

Jens Oddershede

Professor, dr.scient.
Kemisk Institut,
Syddansk Universitet,
Odense Universitet

Katherine Richardson

(Næstformand)
Professor, ph.d.
Afdeling for Marin Økologi,
Aarhus Universitet

Christen Sørensen

Professor, cand.polit.
Økonomisk Institut,
Syddansk Universitet,
Odense Universitet

